

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий інститут управління, економіки та
природокористування
Кафедра публічного управління та економіки**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту

_____ **В.Г. Горник**

_____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ»**

освітній рівень Бакалаврського рівня вищої освіти

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність 051 «Економіка»

освітня програма Організація бізнесу

тип дисципліни Обов'язкова

Київ – 2020 рік

Розробник: Бойченко Е.Б., д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та економіки

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного управління та економіки

Протокол від 17 листопада 2020 року № 5

Завідувач кафедри публічного
управління та економіки

С.О. Кравченко

Погоджено:
Гарант освітньої програми

С.В. Сімак

© ТНУ, 2020

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Розподіл годин за навчальним планом		
Кількість кредитів:	4	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	120		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	4	Лекції:	24	10
Семестр:	8	Практичні заняття:	-	-
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	4	Семінарські заняття:	24	6
самостійна робота:	6	Самостійна робота:	72	104
Форма підсумкового контролю:	Екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у ННП кафедри публічного управління та економіки, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою boychenko-elina@ukr.net.

2. Програма навчальної дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни:

Препозит:	Постпозит
Економіка сфери послуг Інвестиційна діяльність	

Мета вивчення дисципліни:

Формування у студентів теоретичних і практичних знань з питань функціонування суспільного сектора економіки, його ролі у подоланні ринкової неефективності, впливу демократії на його масштаби і місце в національному господарстві.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/ навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
ФК 11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.	ПРН 3	ПРН 10, ПРН 16, ПРН 17	ПРН 5, ПРН 12	ПРН 10, ПРН 16, ПРН 17
ФК 14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.	ПРН 3	ПРН 10, ПРН 16, ПРН 17	ПРН 5, ПРН 12	ПРН 10, ПРН 16, ПРН 17

Зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І

ОСНОВИ КУРСУ «ЕКОНОМІКА СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ»

Тема 1.1. Суспільний добробут в ринковій економіці

Предмет економіки суспільного сектора: нормативний та позитивний аналіз. Поняття суспільного сектора. “Правила гри” суспільного сектора економіки.

Особливості держави як суб’єкта змішаної економіки. Суспільний сектор і державне регулювання економіки.

Економічне обґрунтування існування уряду. “Провали ринку” і проблема перерозподілу. “Провали держави”. Паритет “державо-ринок”.

Масштаби суспільного сектора економіки та їх тенденції. Критерії ефективності суспільного сектора.

Суспільний сектор як постачальник та споживач. Державний сектор і теорія прав власності.

Тема 1.2. Феноменологія суспільних благ

Поняття суспільних благ та їх властивості. Відмінність приватних і суспільних благ.

Класифікація суспільних благ. Чисті і змішані суспільні блага. Квазісуспільні блага.

Особливості попиту на суспільні блага та особливості пропозиції суспільних благ.

Ціноутворення на ринку суспільних благ. Модель Ліндаля. Модель Гроувза-Ледьярда.

Механізм виявлення переваг Кларка-Гроувза-Вікрі.

Проблема переповнення і теорія клубів.

Неефективність добровільного забезпечення суспільними благами. Проблема

“безквиткового пасажира” (фрірайдера).

РОЗДІЛ 2

ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ

Тема 2.1. Проблеми розподілу, ефективності і добробуту

Економіка добробуту. Суспільний добробут: проблема агрегування індивідуальних переваг. Функції суспільного добробуту. Патерналізм і лібертаріанство.

Критерій Парето та його ціннісне обґрунтування. Неповнота критерія Парето.

Ефективність аллокації ресурсів за досконалої конкуренції: перша теорема економіки добробуту. Перерозподіл і ефективність: друга теорема економіки добробуту.

Нерівність і добробут.

Принцип “другого кращого”.

Потенційне Парето-вдосконалення. Критерій компенсації Калдора-Хікса. Подвійний критерій Скитовського і проблема нетранзитивності. Критерій Самуельсона та його обмеженість.

Тема 2.2. Генезис і концептуальні контури суспільного вибору

Предмет і метод теорії суспільного вибору.

Попередники сучасної теорії суспільного вибору (Ж.А.Кондорсе, Т.Лаплас, Ч.Доджсон).

Роль політичної філософії (Т.Гоббс, Б.Спіноза) і політичних досліджень (Дж.Медісон, А.Токвіль) в становленні теорії.

Єдність і відмінності старого і нового інституціоналізму.

Співвідношення теорій колективного, соціального і суспільного вибору.

Тема 2.3. Суспільний вибір в умовах прямої та представницької демократії

Політико-економічний цикл. Політичний процес.

Сучасні політичні системи: загальна характеристика. Парламентська і президентська політичні системи: єдність і відмінності.

Внесок Дж.М.-Г. Б'юкенена в проблематику суспільного вибору. Одностайне прийняття рішень і оптимум Парето.

Механізм голосування. Раціональний колективний вибір.

Медіанний виборець і коаліції. Теорема Мея. Недоліки демократичної процедури.

Групи спеціальних інтересів і "гонитва" за рентою. Рентоорієнтована поведінка і корупція.

Політичні технології прийняття фінансових рішень. Теорема Ерроу про неможливість.

Логролінг та лобіювання інтересів.

Тема 2.4. Доходи суспільного сектору

Публічні фінанси в демократичному середовищі. Джерела доходів суспільного сектору.

Податки: суть, види, пропорційне, прогресивне і регресивне оподаткування.

Критерії оцінки податкових систем.

Податкове зобов'язання і переміщення податків. Теорія і реалії перекладання податків.

Податковий тиск та його розподіл на монопольних і конкурентних ринках.

Податок Кларка і фіскальна ілюзія.

Оптимізація оподаткування і розподіл доходів.

Тема 2.5. Державні витрати і соціальна допомога

Суть і форми державних витрат.

Державне страхування. Взаємозв'язок соціальної допомоги, державного і приватного страхування.

Ефективність державних витрат. Оцінка затрат і результатів в приватному і державному секторах.

Аналіз витрат і результатів. Аналіз витрат і вигод.

Задачі та показники системи охорони здоров'я. Дилема «доброго самаритянина».

Суспільство як головний інвестор в сферу освіти. Вибір між державним і приватним забезпеченням освіти.

Теорія сталого розвитку та перспективи цивілізації. Темпи економічного зростання та порушення екологічної рівноваги.

Тема 2.6. Дефіцити, економічна стабільність і зростання

Державний кредит як суспільна позикова система.

Вплив державних запозичень на розвиток секторів економіки.

Концепції державної заборгованості. Взаємозв'язок боргових заходів уряду з макроекономічною політикою.

Дефіцитні фінанси: двоєдинство проблем і можливостей.

Дефіцит та економічна стабільність. Дефіцит та інвестиції.

Тема 2.7. Бюджетний федералізм

Концепція бюджетного федералізму та еволюція теорії міжбюджетних трансфертів.

Нормативна та позитивна модель бюджетного федералізму.

Суть та визначальні характеристики міжбюджетних трансфертів.

Особливості реалізації трансфертної політики у Німеччині, США, Україні.

Ефективність бюджетних трансфертів.

**3. Структура навчальної дисципліни
(тематичний план)**

ДЕННА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
л		п/лаб.	сем.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ КУРСУ «ЕКОНОМІКА СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ»					
Тема 1.1. Суспільний добробут в ринковій економіці	16	2		2	12
Тема 1.2. Феноменологія суспільних благ	14	2		2	10
Разом за розділом 1	30	4		4	22
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ					
Тема 2.1. Проблеми розподілу, ефективності і добробуту	12	2		2	8
Тема 2.2. Генезис і концептуальні контури суспільного вибору	12	4		4	4
Тема 2.3. Суспільний вибір в умовах прямої та представницької демократії	16	4		4	8
Тема 2.4. Доходи суспільного сектору	14	4		4	6
Тема 2.5. Державні витрати і соціальна допомога	12	2		2	8
Тема 2.6. Дефіцити, економічна стабільність і зростання	12	2		2	8
Тема 2.7. Бюджетний федералізм	12	2		2	8
Разом за розділом 2	90	20		20	50
Екзамен				2	
Усього годин	120	24		24	72

ЗАОЧНА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	заочна форма				
	Всього	у тому числі			
л		п/лаб.	сем.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ КУРСУ «ЕКОНОМІКА СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ»					
Тема 1.1. Суспільний добробут в ринковій економіці	16	2			14
Тема 1.2. Феноменологія суспільних благ	14			2	12
Разом за розділом 1	30	2		2	26
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ					
Тема 2.1. Проблеми розподілу, ефективності і добробуту	12	2			10
Тема 2.2. Генезис і концептуальні контури суспільного вибору	12	2			10
Тема 2.3. Суспільний вибір в умовах прямої та представницької демократії	16			2	14
Тема 2.4. Доходи суспільного сектору	14	2			12
Тема 2.5. Державні витрати і соціальна допомога	12			2	10
Тема 2.6. Дефіцити, економічна стабільність і зростання	12				12
Тема 2.7. Бюджетний федералізм	12	2			10
Разом за розділом 2	90	8		4	78
Екзамен				2	
Усього годин	120	10		6	104

4. Організація самостійної роботи студентів

4.1. Підготовка до семінарських занять

Тема 1.1. Суспільний добробут в ринковій економіці

Тестування та розв'язок міні-кейсів.

Міні-кейс на обрання оптимального рішення.

Викладач запрошує студентів у групах із 2 осіб здійснити декілька процедур вибору відповідно до розданих таблиць. Кожний вибір передбачає обрання варіанту, який гіпотетично приносить комусь із них певну грошову суму. Розмір суми для кожного з варіантів указаний на додатковому аркуші.

Студенти мають виробити спільне рішення. Один з них призначається «контролером». Контролер має право, якщо він чи вона бажають, вибрати варіант одноосібно і зафіксувати саме його, зупинивши процес. Інший учасник процесу може здійснити спробу вплинути на контролера з метою досягти взаємоприйняттого рішення: він має право запропонувати контролеру віддати частину або увесь свій вигравш.

Якщо порозуміння було знайдено, обидві сторони заповнюють формуляр угоди, в якому фіксуються обраний варіант і кількість умовних грошей, передану від одного учасника іншому. Будь-які фізичні погрози в процесі переговорів заборонені.

Після того, як угоду укладено, кожного із студентів просять заповнити вільну частину аркуша, де у довільній формі дати відповідь на такі питання:

- Чи вдалося вам знайти компроміс? Що ускладнювало його досягнення?
- Скільки приблизно часу знадобилося на пошук компромісу?
- Вкажіть 2-3 варіанти, з-поміж яких довелося робити остаточний вибір і поясніть, чому перевага була надана тому з них, який обрано в підсумку.

Міні-кейс на прийняття рішення в умовах невизначеності.

Викладач запрошує студентів взяти участь в кейсі із прийняття інвестиційного рішення в умовах невизначеності. Кожен учасник має уявити, що він є членом групи із 80 студентів різних навчальних закладів, з якими він не знайомий. У кожного із членів групи в розпорядженні є 225 жетонів, які можна вкласти в спільний з іншими проект або в індивідуальний проект. Індивідуальний проект принесе інвестору віддачу 10 копійок на кожний інвестований жетон. Колективний проект забезпечує віддачу залежно від сукупної кількості жетонів, вкладених у нього. Далі отримана від нього віддача розподіляється рівномірно між вісімдесятьма студентами, незалежно від того, хто скільки жетонів інвестує.

Завдання учасника – капіталізувати власні 225 жетонів. Він має право повністю вкласти їх в індивідуальний чи колективний проект або розподілити засоби в будь-якій пропорції між обома проектами.

Після обмірковування і прийняття інвестиційного рішення студент заповнює формуляр рішення і на вільній частині аркуша в довільній формі пояснює свій вибір. Йому запропоновано спрогнозувати сукупну кількість жетонів, яку, як він розраховує, всі учасники забажають вкласти в колективний проект і, відповідно, свою очікувану віддачу по кожному із проектів та виграш від інвестиційного рішення в цілому. Скільки часу йому знадобилось на прийняття рішення? Якщо доцільно, вказати 2-3 варіанти, з-поміж яких довелося робити остаточний вибір і пояснити, чому перевага була надана тому з них, який обрано в підсумку.

Тема 1.2. Феноменологія суспільних благ

Розв'язок проблемних ситуацій і тестування.

Проблемна ситуація «Як розподілити витрати на будівництво мосту?»

Органами влади двох населених пунктів – районного центру та селища, відділених один від одного річкою, прийняте рішення щодо спільного будівництва мосту, який дозволить вдвічі скоротити дорожню відстань між ними. Сукупні витрати на будівництво мосту складатимуть 90 млн. грн. Для бюджету селища така сума вдвічі перевищує його ресурси, однак для бюджету районного центру вона становить лише 70% коштів, які можуть бути виділені. Органами влади підраховано, що очікуване скорочення дорожніх витрат після будівництва мосту для мешканців районного центру, які рідко відвідують селище, складатиме 30% загальної вартості проекту. Натомість для мешканців селища будівництво такого мосту є вкрай важливим: очікуване скорочення їх витрат на переїзди становитиме 65% загальної вартості проекту. Оцініть доцільність реалізації проекту будівництва мосту та визначте можливі варіанти розподілу витрат на його фінансування між учасниками. Поміркуйте, які фактори необхідно врахувати для оцінки ефективності реалізації такого проекту та які з них не було названо.

Кейс «Міф про природні монополії»

Викладач пропонує студентам для ознайомлення уривки зі статті професора економіки Томаса Дилоренцо (Selling School of Business and Management, Loyola College), в якій наводиться критика теорії природних монополій. Після ознайомлення з ними студенти дискутують з наступних питань:

1. У чому полягає сутність міфу про природні монополії?
2. Які цілі переслідували економісти, створюючи теорію природних монополій?
3. Про що свідчать наведені історичні приклади з економіки США?
4. Які, на Вашу думку, були реальні історичні причини створення державних природних монополій?

5. В чому полягає причина проблеми «надмірного дублювання»?
6. Якими є негативні та позитивні наслідки діяльності природних монополій?
7. В яких галузях, де історично виникли природні монополії, їх функціонування є недоречним?

Тема 2.1. Проблеми розподілу, ефективності і добробуту

Розв'язок кейс-завдань і презентація міні-доповідей.

Міні-доповідь

Викладач пропонує кільком студентам підготувати та презентувати міні- доповіді «Причини та ступінь нерівності доходів населення в Україні»,

«Причини розриву в доходах населення розвинутих країн та країн, що розвиваються, і перспективи їх усунення», «Бідність в глобалізованому світі: ризики та загрози». Після їх прослуховування аудиторії пропонується вступити в дискусійне обговорення наступних питань:

1. Чому як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, держава ставить собі за мету протидіяти бідності? В чому будуть відмінності в боротьбі з цим явищем у згаданих групах країн?
2. Який зв'язок існує між нерівністю в розподілі доходів та бідністю? За допомогою яких показників він оцінюється?
3. Які поточні завдання може ставити перед собою державний сектор з метою протидії бідності?
4. Охарактеризуйте основні інструменти, які може використовувати держава з метою вирівнювання доходів. В яких країнах доцільно застосовувати кожен з них?

За результатами дискусій викладач пропонує кільком студентам підвести підсумки та виставляє оцінки.

Кейс-завдання: «Ефективність державного перерозподілу доходів»

Викладач пропонує для аналізу студентам таблиці, які вміщують основні показники державних перерозподільних процесів в країнах ОЕСР, зокрема коефіцієнт Джині, державні витрати на соціальний захист, % до ВВП, ВВП на душу населення за ПКС, % до сукупного по ОЕСР. Після завершення ознайомлення з даними показниками студентам висувуються наступні запитання для дискусії та завдання:

1. Які спільні риси притаманні перерозподільним процесам розвинених країн світу?
2. У чому полягають відмінності перерозподільних процесів в Україні?

Визначте залежності між масштабами державних перерозподільних процедур та рівнем соціальної диференціації на основі аналізу показників: ВВП на душу населення, коефіцієнту Джині та частки державних витрат на соціальний захист.

Тема 2.2. Генезис і концептуальні контури суспільного вибору

Розв'язок проблемних ситуацій і тестування.

Завдання. «Обґрунтування бюджетної політики»

Ви очолюєте партію, яка знаходиться при владі та має високу популярність. Пріоритетним завданням в діяльності уряду Ви вбачаєте забезпечення цінової стабільності, втім поточний стан економіки в країні характеризується високим рівнем безробіття. Ви усвідомлюєте, що бюджетні заходи щодо зниження рівня безробіття призводитимуть до зростання цін, що суперечить Вашій партійній ідеології. Вам необхідно прийняти рішення стосовно подальшої бюджетної політики, враховуючи, що Ви перебуваєте напередодні політичних виборів? Яким чином Ваші рішення можуть змінитися, якщо популярність Вашої партії стане низькою? Чи будете Ви змінювати свою бюджетну політику, якщо Ваша партія щойно прийшла до влади і до наступних політичних виборів ще далеко. Рішення має бути презентоване громадськості у вигляді доповіді на прес-конференції.

Проблемна ситуація «Чи боротися з бюрократією?»

В країні, державні фінанси якої характеризуються постійним розширенням витрат, посиленням дефіциту бюджету та наростанням заборгованості, упродовж останніх десятиліть

різко поширились бюрократичні прояви в діяльності державного апарату. Обґрунтуйте, чи існує взаємозв'язок між погіршенням стану державних фінансів та бюрократизацією країни, якщо відомо, що її урядом в останні роки почали активно реалізовуватись заходи щодо боротьби з корупцією в державному апараті. Спрогнозуйте, чи зазнає змін стан державних фінансів в країні, якщо її уряд не вживатиме антикорупційних заходів. Яким чином змінюватиметься в цьому випадку рівень бюрократизації в системі державного управління країни? Чи можливою є повна ліквідація проявів бюрократії?

Тема 2.3. Суспільний вибір в умовах прямої та представницької демократії

Розв'язок проблемних ситуацій, виконання рольової гри.

Інформаційне забезпечення

Викладач пропонує студентам обрати одне із завдань, підготувати коротке інформаційне повідомлення та презентувати його в формі доповіді на прес- конференції.

Ситуативне завдання «Голосування за розподіл витрат державного бюджету».

П'ять політичних партій, в однаковій кількості представлених у парламенті, голосують за 2 альтернативні законопроекти про внесення змін до Державного бюджету, які вирішують, куди буде спрямовано додаткові доходи, що вдалося отримати до бюджету. Відповідно до першого, додаткові кошти мають бути спрямовані на соціальні заходи, відповідно до другого – на державні інфраструктурні проекти. В таблиці представлені очікувані відсоткові зміни електоральної підтримки кожної з партій від першого і другого законопроекту

	Партія А	Партія Б	Партія В	Партія Г	Партія Д
Законопроект № 1	-1,0	-1,2	+2,0	+2,5	-0,4
Законопроект № 2	+1,5	+1,3	-4,0	-0,3	-0,8

Обґрунтуйте відповіді на наступні питання:

Якщо рішення буде прийматися на основі звичайного неупередженого голосування в парламенті, який із законопроектів буде затверджено?

Чи можна виокремити партії. Зацікавлені в лоґролінгу (обміні голосами)?

Хто, на вашу думку, швидше за все буде схильним до змови з метою прийняття обох законопроектів?

Якщо припускати, що розподіл місць в парламенті серед політичних партій точно відображає переваги всього суспільства, то чи сприятиме «пакетне»

вирішення питання підвищенню суспільного добробуту і успішному розвитку країни?

Тема 2.4. Доходи суспільного сектору

Розв'язок проблемних ситуацій і підготовка доповідей.

Проблемна ситуація «Чи здійснювати реформу податку?»

Урядом країни розглядається питання стосовно заміни пропорційної ставки податку з доходів фізичних осіб на прогресивну шкалу. На які фактори необхідно зважати при обґрунтуванні такого рішення з точки зору оптимального оподаткування? Яким повинно бути прийняте рішення, якщо в країні високий рівень безробіття? Чи зміниться оптимальне рішення, якщо передбачатиметься запровадження регресивної шкали за умов низького рівня безробіття?

Бліц-доповідь

Викладач пропонує підготувати кожному із студентів бліц-доповідь про систему оподаткування в будь-якій країні світу. До бліц-доповіді висуваються вимоги:

1. Вона має бути вкрай стислою: оформлюється на одному аркуші формату А4, 14 шрифтом, одинарним інтервалом.

2. Попри малі розміри вона має містити низку структурних елементів: характеристику податкової системи країни, що є предметом опису, аналіз структури доходів державної скарбниці (обсяги надходжень за видами податків та в динаміці, державні інститути та/або законодавчі акти, що її регулюють), проблеми, що в ній спостерігаються та напрямки їх вирішення.

Завдання слухачів полягає в тому, щоб уважно прослухати озвучений матеріал та здійснити його короткий конспект. За 10 хвилин до закінчення заняття викладач проводить письмове опитування студентів шляхом постановки перед ними кількох відкритих питань із почутого матеріалу, пропонуючи їм лише кількома словами дати відповідь на кожне з них.

Тема 2.5. Державні витрати і соціальна допомога

Розв'язок завдань і проблемних ситуацій.

Завдання. «Проблема забруднення довкілля»

Розташований в районному центрі завод гумово-технічних виробів вивозить свої відходи на місцеве звалище, обсяг яких перевищує його можливості. Такими діями завод завдає шкоди довкіллю на 50 тис грн. Місцева влада бажає припинити завдання такої шкоди. З цією метою вона може самостійно побудувати станцію для переробки відходів вартістю в 30 тис. грн. З іншого боку, підприємство могло б усунути це забруднення під час первинної обробки відходів на заводі, витративши на це 10 тис. грн..

Спираючись на теорему Р.Коуза, визначте результати угоди щодо розподілу фінансових витрат на усунення проблеми забруднення довкілля, за умови, якщо права власності надано потерпілим чи забруднювачу. Дайте їх оцінку з точки зору досягнення справедливості. Змодельуйте ситуацію, за якої вирішення проблеми забруднення довкілля виявилось б неможливим.

Завдання. «Проблема забруднення води»

Чотири рибні господарства використовують течію деякої річки для розведення риби. Вище за течією інша компанія побудувала хімічний завод, частина виробничих відходів якого потрапляє у річку. Забруднена вода наносить кожному рибгоспу збитки на 120 тис. грн. щороку. Річка, як природний ресурс, знаходиться у розпорядженні державних органів, тому для вирішення проблеми забруднення рибгоспи звернулись до місцевої влади. Місцевою владою з цього приводу здійснюється оцінка двох можливих варіантів:

1) запровадження штрафної санкції для підприємства, що забруднює річку, та спрямування її на побудову сучасної комплексної системи утилізації відходів вартістю 1200 тис. грн.;

2) надання рибним господарствам субсидії на побудову штучних водоймищ для розведення риби вартістю 280 тис. грн.

Обґрунтуйте, який із заходів доцільно обрати. Визначте умови та можливі наслідки їх застосування. Поміркуйте, які заходи, на вашу думку можна було б застосувати на противагу запропонованим чи додатково до них.

Проблемна ситуація «Як реалізувати будівництво клініки?»

Тендерний комітет місцевої державної адміністрації проводить конкурс на будівництво нової клініки. Йому необхідно здійснити вибір між проектами двох основних конкурентів на виконання державного замовлення – державним та приватним підприємствами. Якими чинниками необхідно керуватись при визначенні переможця на виконання замовлення? Яке рішення необхідно прийняти членам комітету, якщо бюджетні ресурси на реалізацію даного проекту є недостатніми, але побудова клініки є вкрай необхідною для поліпшення роботи системи охорони здоров'я в регіоні?

Проблемна ситуація «Яку пенсійну систему обрати?»

В країні після проведення пенсійної реформи для працюючих громадян передбачена можливість самостійного обрання виду системи, з якої вони отримуватимуть свої виплати: солідарної чи накопичувальної. Чисельність

населення, питома вага економічно активного населення та ставка внесків на соціальне страхування є стабільними вже тривалий період. Темпи зростання заробітної плати відповідають темпам зростання відсоткової ставки. Який вид пенсійної системи за таких умов доцільно обрати особі, яка має понад 30 років стажу і до досягнення пенсійного віку їй залишилось декілька років? Якому варіанту пенсійного забезпечення доцільно віддати перевагу молодому спеціалісту, який лише розпочинає трудову діяльність? Яке рішення обиратиме кожен з них, якщо чисельність економічно активного населення в країні

скорочуватиметься (зростатиме), а рівень соціальних внесків зростатиме (зменшуватиметься)?

Тема 2.6. Дефіцити, економічна стабільність і зростання

Обговорення проблемних ситуацій і захист доповідей.

Бліц-доповідь

Викладач пропонує підготувати кожному із студентів бліц-доповідь про систему боргової політики в будь-якій країні світу. До бліц-доповіді висуваються вимоги:

1. Вона має бути вкрай стислою: оформлюється на одному аркуші формату А4, 14 шрифтом, одинарним інтервалом.

2. Попри малі розміри вона має містити низку структурних елементів: характеристику економічного стану сфери, що є предметом опису, аналіз ступеню участі державного сектору в ній (обсяги бюджетного фінансування, державні інститути та/або законодавчі акти, що її регулюють), проблеми, що в ній спостерігаються та напрямки їх вирішення.

Завдання слухачів полягає в тому, щоб уважно прослухати озвучений матеріал та здійснити його короткий конспект. За 10 хвилин до закінчення заняття викладач проводить письмове опитування студентів шляхом постановки перед ними кількох відкритих питань із почутого матеріалу, пропонуючи їм лише кількома словами дати відповідь на кожне з них.

Тема 2.7. Бюджетний федералізм

Виконання кейс-завдання.

Кейс-завдання «Розподіл бюджету ЄС»

Увазі студентів пропонується офіційна статистична інформація Європейської Комісії EUROSTAT щодо наступних показників розвитку країн Європейського Союзу, а також формування і використання бюджету ЄС:

- приріст реального ВВП, % до попереднього року;
- сукупні доходи зведеного бюджету, % до ВВП;
- сукупні витрати зведеного бюджету, % від ВВП;
- приріст сукупних доходів зведеного бюджету, % до попереднього року;
- приріст сукупних доходів зведеного бюджету, % до попереднього року;
- сукупні внески та витрати спільного бюджету ЄС.

Етап 1. Використовуючи дані розданих таблиць дайте відповідь на наступні запитання:

- Які країни є лідерами економічного розвитку, а які відстають. Яку, на вашу думку, роль відіграють «найслабші» країни у розвитку ЄС? Які чинники сприяли їх прийняттю до ЄС?

- В яких країнах ЄС суспільний сектор є найбільш масштабним?

- Які країни ЄС відіграють основну роль у формуванні спільного бюджету ЄС?

Етап 2. Визначте, якими принципами (підходом) керується ЄС при здійсненні розподілу спільного бюджету ЄС між його членами.

4.2. Матеріали для самоконтролю

Самостійна робота студента у межах навчальної дисципліни «Економіка суспільного сектору», передбачає написання та захист творчої роботи до кожного розділу на одну з передбачених переліком тем за власним вибором. Виконання цієї роботи зорієнтоване на практичне застосування знань і розвиток вмінь, здобутих в процесі лекційних і семінарських занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів. Творча робота висвітлює результати самостійного обдумування студентами актуальних проблем з навчальної дисципліни. Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи є обґрунтований авторський висновок щодо обраної тематики і можливі рекомендації для розв'язання проблеми.

Вимоги до захисту творчої роботи:

- творча робота повинна бути підготовлена кожним студентом індивідуально;
- виконана творча робота надається у електронному вигляді (файлом) викладачеві не пізніше, ніж за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії;

- друкований варіант творчої роботи надається студентом під час захисту;
- результати написання творчої роботи презентуються студентом під час екзаменаційної сесії у формі короткої доповіді та відповідей на поставлені запитання;
- на захисті для доповіді надається 5 хв.

Структура творчої роботи.

У структурі творчої роботи виділяються такі основні складові частини.

1. Постановка проблеми:
 - короткий аналіз сучасного стану проблеми, що стосується обраної теми, а також виділення суперечностей та недоліків, що зумовлюють проблему;
 - чітке формулювання проблеми відповідно до виділених суперечностей та недоліків, основні складові проблеми;
 - негативні наслідки того, що проблема не вирішується.
2. Шляхи вирішення проблеми:
 - визначення підходів до вирішення проблеми;
 - опис конкретних шляхів реалізації обраних підходів.
3. Значення для практики:
 - позитивні зміни у разі реалізації запропонованих підходів;
 - позитивне значення цих змін для розвитку національної економіки.
4. Висновки, що коротко відображають результати проведеного аспірантом дослідження проблеми.
5. Перелік використаних джерел, оформлених згідно із вимогами.

Вимоги до оформлення творчої роботи.

Творча робота має бути роздрукована на білому папері стандартного формату А4. Розмір шрифту – 14 кегель, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – 2 см з усіх боків. Титульний аркуш творчої роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва інституту; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема творчої роботи; прізвище, ім'я, по батькові студента, курс, шифр академічної групи; рік написання творчої роботи. За титульним аркушем слідує план творчої роботи, в якому треба виділити всі її структурні частини. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного пункту. Обсяг творчої роботи визначається вмінням студента стисло і водночас вичерпано розкрити тему: показати значення проблеми, що розглядається, оцінити, як вона висвітлюється в спеціальній літературі та розв'язується на практиці, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. Обсяг роботи – 15-20 сторінок. **Обов'язкова вимога:** чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді, наприклад, [2, с. 54] (перша цифра означає номер джерела у наведеному в кінці реферату списку літератури, а друга цифра – номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати в творчій роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Список використаної літератури (не менше 7 джерел) оформляється згідно з діючими правилами. Якщо інформація взята з мережі Інтернет, потрібно, як і для звичайної літератури, вказати автора, назву статті, а потім навести адресу сайту в Інтернеті. У творчій роботі мають бути обов'язково авторські пропозиції щодо вирішення проблеми, що розглядається. До тексту творчої роботи додається презентація у форматі Microsoft Power Point обсягом 10-12 слайдів, що відображає основні положення творчої роботи відповідно до його структури.

Теми творчих робіт

Розділ 1. Основи курсу «Економіка суспільного сектору»

1. Яким чином досягається оптимум споживача? Що він демонструє?
2. В чому особливості утворення оптимуму виробника? Чим він відрізняється від оптимуму споживача?
3. Яку роль в оптимізації економічної поведінки споживачів і виробників виконує критерій Парето?

4. Як формується загальна ринкова рівновага? За допомогою якого елемента відбувається координація інтересів споживачів та виробників?
5. В чому суть теорії суспільного добробуту? На яких постулатах вона будується?
6. Чим пояснюється необхідність втручання держави в економіку з точки зору теорії суспільного добробуту? Яким є її цільове завдання?
7. Яку роль відіграє критерій Калдора-Хікса в теорії суспільного добробуту? Для чого він використовується?
8. Що собою являють суспільні блага? Які властивості їм притаманні? Чим вони відрізняються від приватних та від колективних благ?
9. В чому відмінності між чистими і змішаними суспільними благами? Чому держава бере на себе обов'язки забезпечувати суспільство як тими, так і іншими?

Розділ 2. Економічні основи механізму державного регулювання суспільного сектору

1. Яким чином може здійснюватися організація виробництва та фінансування суспільних благ?
2. В чому полягають сутність та причини виникнення «проблеми безбілетника»? Яким чином їй можна протидіяти?
3. Що таке екстерналії? Що є джерелом їх утворення?
4. Яким чином можна здійснювати інтерналізацію екстерналій? За яких умов можна ефективно це зробити на основі ринкових відносин?
5. Коли інтерналізація екстерналій відбувається шляхом державного втручання в економіку, в чому різниця між такими його формами, як оподаткування та пряме регулювання? Чому в розвинутих країнах частіше вдаються до першої форми, а в країнах, що розвиваються, до другої?
6. Якими можуть бути причини утворення монополії на конкурентному ринку? В чому полягають позитивні та негативні сторони такого явища, як монополізм?
7. На основі яких показників можна оцінити ступінь впливу монополії на економіку та на добробут суспільства?
8. За яких умов та за якими напрямками суспільний сектор економіки може протидіяти монополізму?
9. Яким чином у відносинах між учасниками ринку виникає асиметрична інформація? У яких формах та які наслідки за собою тягне її поява?
10. Які механізми окремі гравці та суспільство в цілому можуть використовувати для протидії асиметричній інформації? Наскільки вони є ефективними?
11. Розкрийте особливості впливу політичних процесів на добробут членів суспільства. Яку роль у цьому відіграє голосування громадянина на виборах?
12. Чи можна вважати поведінку виборця, який приймає участь у загальнонаціональному голосуванні, раціональною? Відповідь аргументуйте.
13. Яким чином діє правило простої більшості під час колективного прийняття рішень? Що обмежує його функціональні здатності?
14. На яких принципах ґрунтується така форма правління, як пряма демократія? Чому виникає необхідність заміни її представницькою? Які ризики при цьому утворюються?
15. Розкрийте механізм дії теореми медіанного виборця? Яке значення вона має для пояснення способу прийняття рішень в умовах представницької демократії?
16. Охарактеризуйте альтернативні до простої більшості правила голосування? В чому їх переваги та недоліки? За яких умов їх доцільно використовувати?
17. Чому як в розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, держава ставить собі за мету протидіяти бідності? В чому будуть відмінності в боротьбі з цим явищем у згаданих групах країн?
18. Який зв'язок існує між нерівністю в розподілі доходів та бідністю? За допомогою яких показників він оцінюється?

19. Які поточні завдання може ставити перед собою суспільний сектор з метою протидії бідності?
20. Яким чином можна оцінити економічні втрати від перерозподільчої діяльності держави? Чи можна визначити їх певні допустимі межі в суспільстві?
21. В чому проявляється дестимулюючий ефект перерозподільчої діяльності держави? До яких наслідків може призвести надмірне втручання держави на соціальну нерівність?
22. Яку роль відіграє категорія справедливості при розробці державної перерозподільчої політики? Чи достатньою мірою вона враховується у сучасній практиці державного управління?
23. В чому полягають переваги та недоліки окремих підходів до побудови функцій суспільного добробуту? Яким чином застосування тих чи інших функцій в державній політиці може вплинути на результати розширення добробуту в суспільстві?
24. В чому полягають особливості побудови суспільного виробництва та оцінки витрат на його реалізацію?
25. Чим викликана необхідність розробки та використання спеціальних прийомів для оцінки вигід від виробництва в суспільному секторі, на відміну від приватного? Які методики для цього застосовуються?
26. Чому до реалізації суспільних проектів у розвинутих країнах поруч з урядом, місцевими адміністраціями залучають також і приватний бізнес?
27. Розкрийте послідовність та особливості етапів реалізації суспільного проекту. Чим вони відрізняються від організації і виконання приватного проекту?
28. Яку роль в менеджменті суспільного проекту відіграє державно-приватний компаратор? Яким чином його обирають?
29. Які ризики можуть виникати під час реалізації суспільного проекту? Як вони оцінюються та розподіляються?
30. З яких причин виникають соціальні ризики і чим вони відрізняються від приватних ризиків?
31. Яких форм набувають соціальні ризики? Які загрози вони з собою несуть?
32. Чому в більшості країн світу протидія соціальним ризикам покладається на суспільний сектор?
33. Від чого залежить ефективність роботи системи соціального захисту населення в певній країні?
34. Поясніть, яким чином система соціального страхування може протидіяти подібним ризикам?
35. Охарактеризуйте основні інструменти, які може використовувати держава з метою вирівнювання доходів. В яких умовах доцільно застосовувати кожен з них?
36. Порівняйте солідарну та накопичувальну моделі побудови пенсійної системи? Якими є їх переваги та недоліки? Яка з них, на вашу думку, є більш доречною для застосування в Україні?
37. Розкрийте особливості попиту та пропозиції такого специфічного блага, як медичне забезпечення. Які гравці присутні на медичному ринку? В чому їх інтереси, яку мету вони переслідують?
38. Які провали ринку спостерігаються в сфері медичного забезпечення населення? Чому вони виникають?
39. Які моделі використовуються для побудови системи охорони здоров'я? В яких умовах їх доречно застосовувати?
40. Яким чином можна оцінити ефективність діючої в країні системи охорони здоров'я? Яка інформація для цього потрібна?
41. З якими складнощами стикається суспільний сектор економіки, визначаючи рівень своєї участі в системі охорони здоров'я? Чи можна їх вважати загрозами для розвитку даної сфери?
42. Яку роль відіграє освіта в забезпеченні економічного розвитку будь-якої країни світу?

43. Чи можна пояснити присутність суспільного сектору в сфері освіти виключно необхідністю нагромадження людського капіталу?

44. На якому рівні досягається максимізація чистих приватних і чистих суспільних вигід від освіти? Яким чином можна подолати суперечність між ними?

45. Чому в різних регіонах світу віддача від кожного з рівнів освіти не є однаковою? Чи є тут деяка закономірність?

46. Які моделі фінансування освіти напрацьовані світовою практикою? В чому їх переваги та недоліки?

47. Розкрийте сутність концепції «збалансованого розвитку». В чому її сильні та слабкі сторони?

48. Чому збалансований розвиток країни має виступати завданням для її суспільного сектору?

49. Поясніть проблеми використання традиційних економічних методик оцінювання вартості по відношенню до природного капіталу? Яким чином їх можна удосконалити?

50. Порівняйте умови та наслідки застосування таких варіантів політики екологічного захисту, як пряме обмеження обсягів виробництва та встановлення системи штрафів. Які кожен з них має переваги та недоліки?

51. Чи можна погодитись з думкою, що квоти на забруднення, якими можна торгувати, є ефективним засобом захисту довкілля? Відповідь аргументуйте.

52. Пригадайте та дайте характеристику основним джерелам формування доходів бюджету. Від чого залежатиме частка кожного з них в структурі доходів?

53. Чому в розвинутих країнах більшість податкових надходжень потрапляє до бюджету від прямих податків, а в країнах, що розвиваються, від непрямих?

54. Що таке сфера дії податку? Як вона вимірюється? Від яких факторів вона залежить?

55. Чи впливає еластичність пропозиції товару на обсяг грошових надходжень до бюджету від податку на прибуток підприємства, яке виробляє цей товар?

56. В чому відмінність між застосуванням акцизного податку на товар у специфічній та адвалорній формі?

57. Розкрийте вплив ефекту доходу та ефекту заміщення у часових перевагах робітника на запровадження додаткового податку на їх доходи. Як податок на доходи впливатиме на рівень безробіття в країні?

58. Чому введення податку на ресурс впливає на структурні пропорції національної економіки?

59. Яким чином ринкова частка активу, на який вводиться податок, визначатиме подальші зміни ситуації на ринку? Чи впливатиме вона на обсяг податкових надходжень від такого податку?

60. Яким чином введення податку впливає на добробут споживачів і виробників? Чому виникають некомпенсовані втрати добробуту?

61. Що таке алокаційні зрушення? Яку роль в них відіграють ефект доходу та ефект заміщення?

62. Розкрийте зміст поняття «компенсований попит». Яким чином можна визначити його обсяг?

63. Які параметри визначають величину надлишкового податкового тягаря на ринку товарів та на ринку праці?

64. Які фактори визначатимуть ефективність державної політики, націленої на оптимізацію оподаткування?

65. Чому пропорції легального та тіньового сектору економіки різняться в різних країнах світу?

66. Які методи використовують для визначення частки тіньового сектору? Як можна оцінити ефективність подібних методів?

67. Що спонукає економічних суб'єктів до ухилення від оподаткування, а що до мінімізації податкових виплат?

68. Чому ухилення від оподаткування розглядають як варіант поведінки «безбілетника»? Як можна протидіяти такій поведінці? Поясніть на основі моделі Алінгхема-Сендмо.

69. Яку роль відіграють ефект доходу та ефект заміщення в поведінці суб'єкта, який приймає рішення про ухилення від оподаткування? На що вони будуть спрямовані?

70. У чому полягають переваги та недоліки перебування прибуткових активів у розпорядженні державних органів влади?

71. Чи можливо здійснити ефективне розмежування державного виробництва благ і державної власності на засоби виробництва?

72. Які фактори сприяють запровадженню у певному секторі економіки природної монополії? Наведіть приклади.

73. Чим відрізняється оптимум класичної приватної монополії від рівноваги в умовах природної монополії? Як при цьому змінюються втрати добробуту суспільства?

74. Які аргументи використовуються органами влади для проведення приватизації або націоналізації в країні? Які слабкі сторони мають подібні аргументи?

75. У який спосіб можна оцінити частку суспільного сектору в національному господарстві? Чи буде він репрезентативним?

76. Що можна розглядати як межі суспільного сектору? Які фактори на них впливатимуть?

77. Чи існує зв'язок між уявленнями суспільства про справедливість та масштабами суспільного сектору в країні?

78. Розкрийте суть закону Вагнера. Чи діє він в умовах сьогодення?

79. Яким чином відбувається зростання суспільного сектору за законом Баумоля?

80. Поясніть, як спрацьовує в суспільному секторі ефект храповика.

81. Що таке неспроможності держави? Доведіть, що вони ведуть до появи неефективності за Парето.

82. Розкрийте сутність агентських відносин між владою та суспільством. Які фактори сприятимуть їх несиметричності?

83. Яким чином визначається вартість порозуміння між більшістю та меншістю в суспільстві? За яких умов виникатиме явище «диктату більшості»?

84. Чи можна розглядати логролінг як негативну рису представницької демократії?

85. Яким чином інтерпретується поведінка бюрократичного апарату країни в моделі Нісканена? Яку мету переслідує бюро?

86. Чому лобізм вважається негативним явищем? Яким чином визначаються втрати суспільства від лобізму?

87. Чи можливо подолати або компенсувати провали суспільного сектору? За допомогою яких заходів?

4.3. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

4.4. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю

1. Зміст та особливості функціонування суспільного сектору в різних економічних системах.

1. Суть та види "провалів" (вад) ринку.

2. Суть та види "провалів" (вад) держави.

3. Характеристика екстерналій (зовнішніх ефектів) та механізмів їх інтерналізації.

4. Характеристика інформаційної асиметрії як фактора недосконалості ринку.

5. Характеристика обмеженості конкуренції як фактора недосконалості ринку.

6. Характеристика некомерційних організацій як фактора недосконалості ринку.

7. Характеристика структурних викривлень, інфляції та безробіття як факторів недосконалості ринку.

8. Поняття суспільних благ та їх характерних рис.
9. Класифікація суспільних благ за різними ознаками.
10. Роль та типові показники для обчислення масштабів державного сектора.
11. Проблема переповнення і теорія клубів.
12. Характеристика попиту і пропозиції на суспільні блага.
13. Проблема "безквиткового пасажира" при наданні суспільних благ.
14. Характеристика держави як постачальника суспільних товарів і послуг.
15. Рівновага та ціни Ліндаля.
16. Зміст податків (субсидій) Пігу.
17. Теорема Коуза та її застосування в процесі узгодження прав власності.
18. Нерівність і бідність: перерозподільчі процеси та їх вплив на підвищення добробуту суспільства.
19. Джерела та втрати перерозподілу.
20. Зміст принципу компенсації Калдора-Хікса.
21. Зміст оптимуму Парето та Парето-вдосконалень.
22. Проблема вибору між ефективністю та справедливістю в державному секторі.
23. Добробут суспільства та держава добробуту.
24. Базові концепції щодо місії держави в сфері розподілу (утилітаризм,
25. лібертаризм, егалітаризм, ролзіанство).
26. Альтернативні доктрини, що пояснюють роль держави в економіці
27. (лессеферизм та етатизм).
28. Суть та характерні риси ліберально-монетаристської та стабілізаційно-трансфертної моделей змішаної економіки.
29. Неринкове виявлення та узгодження переваг як детермінанти теорії суспільного вибору.
30. Механізми голосування при прийнятті політичних рішень.
31. Парадокс голосування (закон Кондорсе) та раціональний колективний вибір.
32. Медіанний виборець та коаліції.
33. Групи спеціальних інтересів та "гонитва за рентою".
34. Суть та характерні риси виконавчих (бюрократичних) структур.
35. Теорема Ерроу про неможливість.
36. Зміст і джерела доходів державного сектора.
37. Податкові системи та критерії їх оцінки.
38. Принципи оподаткування та податкові відносини.
39. Податки та їх класифікація за різними ознаками.
40. Податкові зобов'язання та переміщення податків.
41. Розподіл податкового тиску на монопольних та конкурентних ринках.
42. Надмірний податковий тиск та його оцінка.
43. Оптимізація оподаткування та правило Рамсея.
44. Правило Корлетта-Хейга і принцип "другого кращого".
45. Зміст та форми державних витрат.
46. Переміщення вигід та сфери дії програм державних витрат.
47. Взаємозалежні переваги та державні витрати.
48. Суть суспільного страхування та його взаємозв'язок з приватним страхуванням і соціальними допомогам.
49. Фінансування та виробництво благ в державному секторі.
50. Контрактація, види контрактів та квазі-ринки.
51. Характеристика основних типів організацій, що продукують блага в державному секторі.
52. Оцінка затрат і результатів в приватному та державному секторах.
53. Аналіз витрат і результативності при оцінці ефективності державних видатків.
54. Аналіз витрат і вигід при оцінці ефективності державних видатків.

55. Аналіз витрат і корисності при оцінці ефективності державних видатків.
56. Зміст бюджетної децентралізації і теорема про децентралізацію.
57. Гіпотеза Тібу та фактори, що стримують прояв тенденції Тібу.
58. Функції та доходи територіальних бюджетів.
59. Функції та витрати територіальних бюджетів.
60. Характеристика та наслідки введення бюджетних грантів.
61. Бюджетний федералізм в умовах переходу до ринку та його основні теорії.
62. Характеристика альтернативних теорій оподаткування (теорія Левіафан-оподаткування, теорія демократичного оподаткування, теорія еволюційного оподаткування).
63. Характеристика держави як підприємця та покупця.
64. Суть, оптимальний розмір та обмеження зростання державного боргу.
65. Управління державною заборгованістю.
66. Проблеми зайнятості та оплати праці в державному секторі.
67. Державні видатки і доквілля. Концепція сталого розвитку економіки.
68. Державні системи бюджету та звітності.
69. Зміст програм витрат на національну оборону.
70. Зміст програм витрат на охорону здоров'я.
71. Зміст програм витрат на освіту і науку.

5. Критерії та система оцінювання результатів навчання

5.1. Політика курсу

Відвідування лекційних занять є добровільним, проте враховується при підсумковому контролі шляхом задавання додаткових запитань за відповідним матеріалом.

Відвідування семінарських занять є обов'язковим, їх пропуск автоматично знижує підсумкову оцінку за курсом, оскільки на відповідні семінари аспірант не отримує балів.

Політика академічної доброчесності визначається згідно з Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Таврійському національному університеті імені В.І. Вернадського.

5.2. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Денна форма навчання

Поточний контроль											Підсумковий контроль	Сума
Розділ 1			Розділ 2									
C1.1	C1.2	TP1	C2.1	C2.2	C2.3	C2.4	C2.5	C2.6	C2.7	TP2	40	100
5	5	10	4	4	4	4	4	5	5	10		

C1.1,... C2.7 – семінари до тем розділів

TP1, TP2 – творчі роботи до розділів

Заочна форма навчання

Поточний контроль					Підсумковий контроль	Сума
Розділ 1		Розділ 2				
C1.2	TP1	C2.3	C2.5	TP2	40	100
20		20	20			

C1.2,... C2.5 – семінари до тем розділів

TP1, TP2 – творчі роботи до розділів

5.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення

90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79	добре	C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Аткинсон Э., Стиглиц Д. Лекции по экономической теории Государственного сектора / Пер. с англ. – М.: Аспект-Пресс, 1995.
2. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки. – К.: Либідь, 2000. – 654 с.
3. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М.: Дело, 1994.
4. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 608 с.
5. Государственное регулирование рыночной экономики: Учебник / Под ред. Кушлина В.И., Волгина Н.А. –М.: Экономика, 2000.
6. Длугопольський О.В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій: Монографія. –Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 632 с.
7. Длугопольський О.В. Теорія економіки державного сектора. – К.: Професіонал, 2007. –592 с.
8. Економічний розвиток і державна політика: Навчальний посібник / Підред. Ю.Єханурова, І.Розпутенка. –К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 480 с.
9. Єфремов Д.П., Федірко Н.В. Економіка суспільного сектору: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2014. –351 с.
10. Малий І.Й., Галабурда М.К. Економіка державного сектора: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2007.
11. Малий І.Й., Диба М.І., Галабурда М.К. Держава і ринок: філософія взаємодії: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005.
12. Нуреев Р. Теория общественного выбора: Курс лекций. – М.: ГУ ВШЭ, 2005. – 531 с.
13. Розпутенко І. Державні видатки в перехідних економіках. – К.: Вид-во УАДУ, 1998. – 222 с.
14. Слухай С. Міжурядові трансферти: теорія і практика: Монографія. – К.: Аргар Медіа Груп, 2013. – 422 с.
15. Соціальна економіка: Навчальний посібник / О.О.Беляєв, Є.Б.Ніколаєв. – К.: КНЕУ, 2014. – 481 с.
16. Стіглиц Дж.Е. Економіка державного сектора. –К.: Основи, 1998. –854 с.
17. Управление государственной собственностью: Учебник / Под ред. Кошкина В.И. – М.: Инфра-М, 1997. – 496 с.
18. Федірко Н.В., Єфремов Д.П. Електронний текст лекцій з науки «Економіка суспільного сектору». – К.: КНЕУ, 2014.
19. Шевчук П. Соціальна політика. – Львів: Світ, 2003. – 400 с.
20. Эффективность государственного управления / Под ред. С.А. Батчикова, С.Ю. Глазьева. – М., 1998.

21. Якобсон Л.И. Экономика общественного сектора: основы теории государственных финансов: Учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 319 с.

Додаткові

22. Веймер Д.Л., Вайнінг Е.Р. Аналіз політики: Концепції і практика / Пер. з англ. – К.: Основи, 2000. – 654 с.

23. Длугопольський О.В. Реформування суспільного сектору економіки та нові підходи до управління публічними фінансами: Монографія. – Київ: ДННУ «Академія фінансового управління», 2012. – 280 с.

24. Егоров Е.В. Экономика общественного сектора России: Курс лекций. – М.: ТЕИС, 1998.

25. Жильцов Е.Н. Экономика общественного сектора и некоммерческих организаций. – М.: Издательство Московского Университета, 1995.

26. Олсон М. Логика коллективных действий: Общественные блага и теория групп / Пер. с англ. – М.: Фонд Экономической Инициативы, 1995. – 165 с.

27. Стоун Д. Парадокс політики: Мистецтво ухвалення політичних рішень. – К.: Альтернативи, 2000. – 300 с.

28. Шамхалов Ф.И. Государство и экономика: основы взаимодействия. – М.: Экономика, 2000.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.liga.net> — українське законодавство та правові інформаційні ресурси.
2. <http://www.ukrstat.gov.ua> — офіційний сайт Державного комітету статистики України.
3. <http://www.rada.gov.ua> — сервер Верховної Ради: база даних по законодавству України.
4. <http://www.kmu.gov.ua> — сервер Кабінету міністрів України.